

Scientific interests: medical education, training of future nurses, professionally oriented foreign language training of future nurses, digitalization of education, artificial intelligence in medical education.

SHUMYLO Myroslava – Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Latin and Foreign Languages Department of State Non-profit Company “Danylo Halytsky Lviv National Medical University”.

Scientific interests: medical education, training of future nurses, professionally oriented foreign language training of future nurses, digitalization of education; artificial intelligence in medical education.

KHMILYAR Irena – Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Fundamental and Social Sciences, Andrei Krupynskyi Lviv Medical Academy.

Scientific interests: medical education, training of future nurses, professionally oriented foreign language training of future nurses, digitalization of education, artificial intelligence in medical education.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.

УДК 378.147:004:316.77

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-600-603

ДЕРУН Єгор –

аспірант кафедри цифрових технологій і професійної освіти

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7098-5070>

e-mail: Egorde34@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрито особливості формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Обґрунтовано актуальність проблеми в умовах цифровізації освіти, зростання інформаційних загроз та потреби у розвитку критичного мислення, навичок аналізу медіаконтенту, перевірки інформації й безпечної роботи в цифровому середовищі. Визначено сутність поняття інфомедійної грамотності та її значення у професійній підготовці майбутнього вчителя. Охарактеризовано можливості ІКТ у розвитку вмінь пошуку, відбору, оцінювання, інтерпретації та створення інформаційного контенту. Акцентовано увагу на ролі цифрових інструментів у формуванні здатності майбутніх педагогів орієнтуватися в сучасному медіапросторі, протидіяти дезінформації та використовувати медіаресурси в освітньому процесі. Саме тому, цілеспрямоване використання ІКТ є важливою умовою формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін.

Обґрунтовано особливості формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій в умовах цифрового суспільства. Визначено, що інфомедійна грамотність є важливою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя, оскільки забезпечує розвиток умінь пошуку, відбору, критичного оцінювання, інтерпретації та створення інформаційного контенту, а також здатності орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розпізнавати маніпуляції й протидіяти дезінформації. Охарактеризовано потенціал ІКТ як ефективного засобу розвитку критичного мислення, медіакультури, цифрової компетентності та відповідального інформаційного споживання. Наголошено, що цілеспрямоване використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів сприяє підвищенню якості освітнього процесу та формуванню готовності до ефективної професійної діяльності. Зазначено, що подальші дослідження доцільно спрямувати на визначення педагогічних умов, моделей і цифрових інструментів, які забезпечують ефективність формування інфомедійної грамотності у закладах вищої освіти.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, інформаційно-комунікаційні технології, майбутні вчителі, суспільствознавчі дисципліни, професійна підготовка, цифрове середовище, медіаосвіта, критичне мислення, цифрова компетентність.

DERUN Yegor –

Postgraduate student of the Department of Digital Technologies and Professional Education, Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7098-5070>

e-mail: Egorde34@gmail.com

FORMATION OF MEDIA LITERACY OF FUTURE TEACHERS OF SOCIAL SCIENCES USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The article reveals the peculiarities of forming infomedia literacy of future teachers of social studies disciplines by means of information and communication technologies. The relevance of the issue is substantiated in the context of the digitalization of education, the growing number of information threats, and the need to develop critical thinking, media content analysis skills, information verification, and safe work in the digital environment. The essence of the concept of infomedia literacy and its significance in the professional training of future teachers are defined. The possibilities of ICT in developing skills of searching, selecting, evaluating, interpreting, and creating informational content are characterized. Particular attention is paid to the role of digital tools in developing future teachers' ability to navigate the modern media space, counter disinformation, and use media resources in the educational process. Therefore, the purposeful use of ICT is an important condition for the formation of infomedia literacy of future teachers of social studies disciplines.

The peculiarities of forming infomedia literacy of future teachers of social studies disciplines by means of information and communication technologies in the conditions of a digital society are substantiated. It is determined that infomedia literacy is an important component of the professional training of future teachers, as it ensures the development of skills in searching, selecting, critically evaluating, interpreting, and creating informational content, as well as the ability to navigate the modern media space, recognize manipulation, and counter disinformation. The potential of ICT as an effective means of developing critical thinking, media culture, digital competence, and responsible information consumption is

characterized. It is emphasized that the purposeful use of information and communication technologies in the professional training of future teachers contributes to improving the quality of the educational process and shaping readiness for effective professional activity. It is noted that further research should be aimed at identifying pedagogical conditions, models, and digital tools that ensure the effective formation of infomedia literacy in higher education institutions.

Key words: infomedia literacy, information and communication technologies, future teachers, social studies disciplines, professional training, digital environment, media education, critical thinking, digital competence.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В сучасних умовах цифровізації освіти, зростання обсягів інформації, поширення дезінформації та гібридних інформаційних впливів інфомедійна грамотність стає однією з ключових компетентностей сучасного вчителя. МОН України рекомендує інтегрувати інфомедійну грамотність у навчальний процес, а програма «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» спрямована на розвиток критичного мислення, інформаційної гігієни та стійкості до маніпуляцій, що підкреслює практичну значущість підготовки майбутніх педагогів у цьому напрямі.

Особливої ваги ця проблема набуває у підготовці майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін, оскільки саме вони працюють із темами громадянської освіти, прав людини, демократії, суспільних процесів і медіаспоживання. У методичних матеріалах для суспільствознавчої освітньої галузі МОН прямо вказує на використання посібників та ресурсів з інфомедійної грамотності, зокрема для вчителів історії та громадянської освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему медіаосвіти, медіаграмотності та інфомедійної грамотності в освітньому просторі України вивчали Оксана Волошенко, Валерій Іванов, Галина Дегтярьова, Ірина Старагіна, Олександр Мокрогуз, Роман Шаламов, Раїса Євтушенко; питання формування медіаграмотності майбутніх учителів досліджували Лада Чемоніна, Вікторія Дьоміна, Юрій Казаков та інші науковці. Їхні праці висвітлюють як загальні засади медіаосвіти, так і особливості підготовки педагогів до роботи в сучасному інформаційному середовищі [1–4].

Попри наявність наукових напрацювань, питання формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін саме засобами ІКТ потребує подальшого вивчення, оскільки цифрові інструменти сьогодні не лише забезпечують доступ до інформації, а й виступають засобом її аналізу, перевірки, інтерпретації та створення, що визначає теоретичну і практичну значущість обраної теми.

Метою статті є обґрунтування особливостей формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні виклики цифрового суспільства, у якому інформація стала одним із провідних ресурсів освіти, комунікації та соціального впливу, зумовлюють необхідність формування в майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін високого рівня інфомедійної грамотності, критичного мислення та здатності ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності. У цих умовах майбутній учитель має не лише володіти цифровими інструментами, а

й уміти критично аналізувати інформацію, розпізнавати маніпулятивний контент, перевіряти достовірність джерел, орієнтуватися в медіапросторі та формувати відповідні вміння у здобувачів освіти. Особливого значення це набуває для майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін, оскільки зміст їхньої професійної діяльності безпосередньо пов'язаний із питаннями громадянської освіти, демократії, прав людини, суспільних процесів, медіавпливу та розвитку критичного мислення.

Сучасне освітнє середовище потребує підготовки педагога, здатного ефективно діяти в умовах інформаційного переважання, поширення дезінформації, фейкових повідомлень і цифрових маніпуляцій. Саме тому інфомедійна грамотність розглядається як важлива складова професійної компетентності майбутнього вчителя. Вона поєднує вміння працювати з інформацією, аналізувати медіатексти, оцінювати їхній зміст, усвідомлювати механізми медіавпливу та використовувати цифрові ресурси в освітньому процесі. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій у цьому контексті виступають не лише технічним інструментом, а й важливим педагогічним ресурсом, який забезпечує інтерактивність навчання, доступ до різноманітних джерел, розвиток аналітичних умінь і навичок безпечної інформаційної поведінки [2, 4].

Інфомедійна грамотність – це інтегрована здатність особистості орієнтуватися в інформаційному та медійному просторі, здійснювати критичний аналіз джерел і повідомлень, розпізнавати маніпуляції, фейки й дезінформацію, а також ефективно й безпечно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчальній, професійній і соціальній діяльності.

Врешті, *інфомедійна грамотність* – це здатність людини знаходити, аналізувати, критично оцінювати, інтерпретувати, перевіряти та відповідально використовувати інформацію і медіаконтент у різних формах, а також створювати власні медіاپовідомлення з урахуванням етичних, соціальних і безпекових норм [1, 2].

Науковий інтерес до проблеми формування медіа- та інфомедійної грамотності відображено у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, однак питання цілеспрямованого формування інфомедійної грамотності саме у майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами ІКТ потребує подальшого теоретичного та практичного осмислення. Такі характеристики зумовлюють необхідність дослідження педагогічних умов, змісту, форм і методів ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів. Отже, обрана тема є актуальною як у теоретичному, так і в практичному аспектах, оскільки спрямована на вдосконалення профе-

сійної підготовки вчителя відповідно до потреб сучасної освіти й інформаційного суспільства [1, 3].

Саме тому формування медіа- та інфомедійної грамотності розуміємо як процес розвитку знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність особистості орієнтуватися в сучасному інформаційному та медійному просторі, розпізнавати маніпуляції, фейки й дезінформацію, критично оцінювати джерела інформації та ефективно використовувати медіа й цифрові технології в навчальній, професійній і соціальній діяльності.

Формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій – це цілеспрямований педагогічний процес розвитку в майбутніх педагогів знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність критично сприймати, аналізувати, перевіряти, інтерпретувати та відповідально використовувати інформацію і медіаконтент, ефективно застосовувати цифрові ресурси в освітньому процесі, протидіяти дезінформації та формувати відповідні компетентності в учнів (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами ІКТ

Компонент	Зміст особливості
Цільовий	Спрямований на формування здатності майбутніх учителів критично сприймати, аналізувати, перевіряти та інтерпретувати інформацію, протидіяти дезінформації й ефективно використовувати медіаресурси в освітньому процесі.
Когнітивний	Передбачає засвоєння знань про інформаційний простір, медіа, види медіаконтенту, механізми медіавпливу, фейки, маніпуляції, цифрову безпеку та принципи роботи з інформацією.
Операційно-діяльнісний	Охоплює розвиток умінь пошуку, відбору, аналізу, оцінювання та верифікації інформації, а також використання цифрових інструментів для створення, обробки й представлення медіаконтенту.
Ціннісно-мотиваційний	Пов'язаний із формуванням відповідального ставлення до інформації, усвідомленням ролі медіаграмотності в професійній діяльності, розвитком мотивації до безпечної та етичної взаємодії в цифровому середовищі.
Комунікативний	Передбачає здатність до конструктивної взаємодії в цифровому просторі, ведення професійної комунікації, участі в обговореннях, аргументованого висловлення думок і дотримання медіаетики.
Професійно-педагогічний	Орієнтований на використання ІКТ та інфомедійних ресурсів у викладанні суспільствознавчих дисциплін, інтеграцію медіаосвітнього контенту в навчальний процес та формування відповідних компетентностей учнів.
Критико-аналітичний	Полягає в розвитку критичного мислення, уміння розпізнавати маніпулятивні повідомлення, оцінювати достовірність джерел та аналізувати соціальні, політичні й культурні контексти медіаповідомлень.
Технологічний	Передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу доступу до інформації, її обробки, перевірки, візуалізації та створення власного освітнього медіапродукту.
Результативний	Виявляється у сформованості інфомедійної грамотності як складової професійної компетентності майбутнього вчителя, здатного діяти в умовах цифрового суспільства та формувати медіакультуру учнів.

Таблиця 1 відображає основні особливості формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій через взаємопов'язані компоненти цього процесу. У ній показано, що формування інфомедійної грамотності має комплексний характер і охоплює не лише засвоєння знань про інформаційний простір, медіа, фейки, маніпуляції та цифрову безпеку, а й розвиток практичних умінь пошуку, відбору, аналізу, перевірки та створення медіаконтенту.

Окрема увага приділяється ціннісно-мотиваційному компоненту, який передбачає відповідальне ставлення до інформації, а також комунікативному й професійно-педагогічному аспектам, що забезпечують здатність майбутніх учителів ефективно використовувати ІКТ і медіаресурси у викладанні суспільствознавчих дисциплін. У цілому таблиця засвідчує, що інфомедійна грамотність формується як інтегрована складова професійної компетентності майбутнього педагога, необхідна для успішної діяльності в умовах сучасного цифрового суспільства.

Можливості інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку вмінь пошуку, відбору, оцінювання, інтерпретації та створення інформаційного контенту зумовлені їхньою функціо-

нальною універсальністю та інтегративним потенціалом у сучасному освітньому середовищі. ІКТ забезпечують швидкий доступ до різноманітних джерел інформації, що сприяє формуванню навичок ефективного пошуку й цілеспрямованого відбору потрібних матеріалів. Використання цифрових платформ, пошукових систем, електронних баз даних, освітніх ресурсів і медіасервісів дозволяє майбутнім учителям суспільствознавчих дисциплін навчатися працювати з різними типами інформації, зіставляти джерела, перевіряти їхню достовірність, визначати надійність і виявляти ознаки маніпуляції чи дезінформації.

Серед цифрових засобів, що використовуються у формуванні інфомедійної грамотності, важливу роль відіграють Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams і Zoom, які забезпечують організацію навчання, комунікації та спільної роботи. Для пошуку й первинного відбору інформації доцільно використовувати Google, Google Scholar і Bing. Пошук науково перевірених джерел забезпечують електронні бази даних Scopus, Web of Science, ERIC і «Наукова періодика України». Доступ до навчального контенту та можливості самоосвіти надають освітні ресурси Prometheus, EdEra, Всеукраїнська школа онлайн і Coursera. Водночас YouTube, Canva, Padlet, Mentimeter і

Kahoot є ефективними медіасервісами для створення, візуалізації, представлення та інтерактивного обговорення інформаційного контенту.

Крім того, ІКТ створюють умови для розвитку аналітичних умінь, оскільки дають змогу не лише сприймати інформацію, а й інтерпретувати її в різних соціальних, культурних і політичних контекстах. Це особливо важливо для майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з аналізом суспільних явищ, подій та інформаційних повідомлень. Завдяки використанню мультимедійних засобів, інтерактивних платформ, онлайн-сервісів і редакторів цифрового контенту майбутні педагоги також набувають досвіду створення власних інформаційних продуктів – текстів, презентацій, відеоматеріалів, інфографіки, медіаповідомлень, що сприяє розвитку їхньої творчої, комунікативної та професійної компетентності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, ІКТ виступають не лише технічним інструментом доступу до інформації, а й ефективним засобом формування інфомедійної грамотності, оскільки забезпечують розвиток цілісного комплексу умінь роботи з інформаційним контентом щодо його пошуку та критичної оцінки й осмисленого використання і створення.

Таким чином, формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій є важливою складовою їхньої професійної підготовки в умовах цифрового суспільства. Використання ІКТ сприяє розвитку вмінн пошуку, відбору, критичного оцінювання, інтерпретації та створення інформаційного контенту, а також формує здатність орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розпізнавати маніпуляції та протидіяти дезінформації. Такі тенденції забезпечують підготовку майбутнього вчителя до ефективної професійної діяльності, спрямованої на розвиток критичного мислення, медіакультури та свідомого інформаційного споживання учнів.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на визначення педагогічних умов, моделей і цифрових інструментів, що забезпечують підвищення ефективності формування інфомедійної грамотності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко О., Харченко Ю., Осьмук Н. Розвиток медіаграмотності майбутніх учителів природничих дисциплін. *Актуальні питання природничо-математичної освіти*. 2023. Вип. 1(21). С. 120–125.

2. Євтухова Т., Максимюк А. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи: теоретико-педагогічний аспект. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Спецвипуск. С. 79–82.

3. Підгурська В., Голубовська І. Формування медіаграмотності майбутніх учителів в процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Education Innovation Practice*. 2025. Vol. 13. № 1. Р. 46–51.

4. Ткачова Н., Ткачов А., Собченко Т. Формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів засобами педагогічних дисциплін. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. № 1(180). С. 70–81.

REFERENCES

1. Babenko, O., Kharchenko, Yu., & Osmuk, N. (2023). Rozvytok mediahramotnosti maibutnikh uchyteliv pryrodnychkh dystsyplin [Development of media literacy of future teachers of natural sciences]. *Aktualni pytannia pryrodnycho-matematichnoi osvity*. 1(21). S. 120–125. [in Ukrainian]

2. Pidhurska, V., & Holubovska, I. (2025). Formuvannia mediahramotnosti maibutnikh uchyteliv v protsesi vyvchennia ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Formation of media literacy of future teachers in the process of studying the Ukrainian language for professional purposes]. *Education Innovation Practice*. 13(1). S. 46–51. [in Ukrainian]

3. Tkachova, N., Tkachov, A., & Sobchenko, T. (2022). Formuvannia infomediinoi hramotnosti maibutnikh uchyteliv zasobamy pedahohichnykh dystsyplin [Formation of infomedia literacy of future teachers by means of pedagogical disciplines]. *Osvita ta pedahohichna nauka*. 1(180). S. 70–81 [in Ukrainian]

4. Yevtukhova, T., & Maksymiuk, A. (2019). Formuvannia mediakompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly: teoretyko-pedahohichniy aspekt [Formation of media competence of future primary school teachers: theoretical and pedagogical aspect]. *Innovatsiina pedahohika, special issue*. S. 79–82. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЕРУН Єгор – аспірант кафедри цифрових технологій і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: формування інфомедійної грамотності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DERUN Yegor – Postgraduate student of the Department of Digital Technologies and Professional Education, Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky.

Scientific interests: formation of media literacy of future teachers of social sciences using information and communication technologies.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.